

Haladvány Kiadvány 2018.04.04

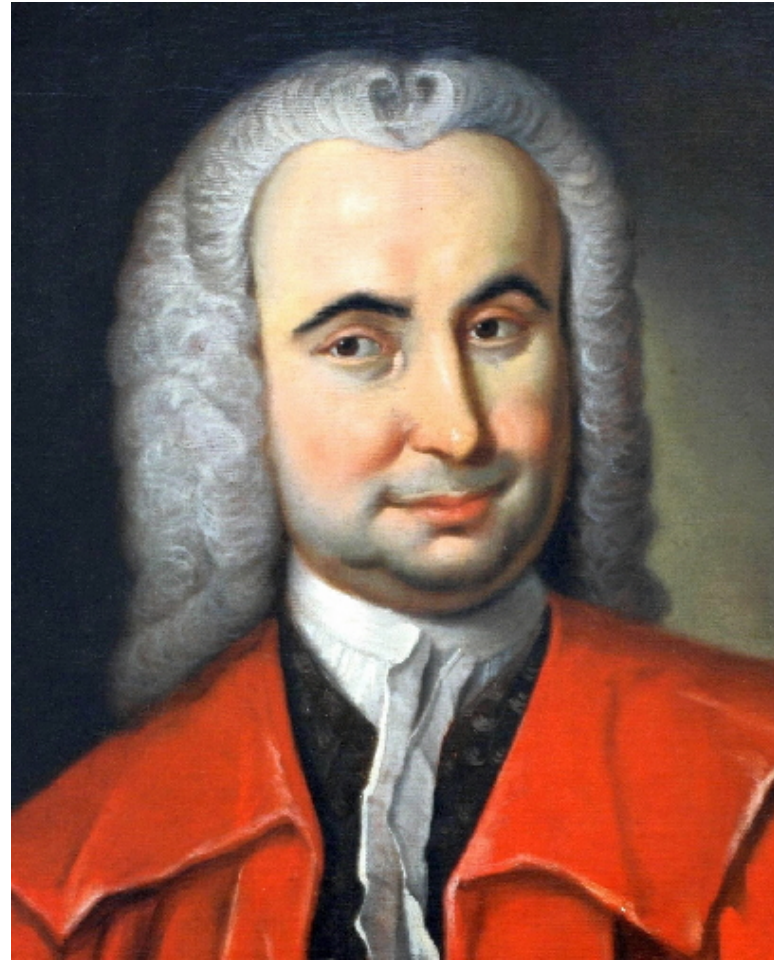
Segner arcképfestője: Reibenstein

Hujter Mihály

`hujter.misi@gmail.com`

Tartalmi összefoglaló. Az interneten és a lexikonokban a híres tudósról, *J. A. Segner* polihisztorról többnyire csak gyenge minőségű arcképek találhatók. Egy friss kötet (az 1. hivatkozás) borítóján viszont megpillanthatjuk Segner szimpatikus, nyugodt, okos tekintetét *F. Reibenstein* festményén. Ugyanakkor vita alakult ki a festő pontos nevééről.

A cím magyarázata. *J. A. Segner* (1704–1777) polihisztort a világ leginkább német tudósként ismeri, de ő maga saját magát *hungarus* jelzővel illette. (A *segner* és *hungarus* szavak szokásos kiejtése: *zégner* illetve *hungarusz*.) Segner evangélikus ősei Stájerországból menekültek hazánkba; a család a török elleni harcokban nemesi címet szerzett. Írásunk első címszereplője Pozsony vármegye Szentgyörgy városában született, alsó- és középiskoláit Pozsonyban, Győrben, Debrecenben végezte, 21 évesen már a jénai orvostudományi egyetemen tanult, 1730-ban megszerezve orvosi oklevelét Pozsonyban kezdett praktizálni, majd Debrecen városi orvosa lett. Aztán 1732-ben meghívták *Jéna* városába magántanárnak; később *Göttingen* és *Halle* egyetemein professzorkodott haláláig. Korának egyik legnagyobb tudósaként tartjuk számon. Ebben az írásban azonban nem tárgyaljuk tudományos, egyetemalapítói és tanári teljesítményét, csupán azt, hogyan nézett illetve nézhetett ki fénykorában.

Segner kortársáról és közeli munkatársáról, *L. Euler* matematikusról több festmény is fennmaradt; azok hamar fellelhetők az interneten. Segner esetében azonban sok-sok fekete-fehér arcképet találunk, melyek leginkább csak az idős professzor mutatják. Ezért is tekinthető egyfajta szenzációnak, hogy egy új kötet (az 1. hivatkozás) megjelenésével kapcsolatban publikálásra került egy Segner-arckép élete derekáról. Ez megmutatjuk. Csak az tudható, hogy a kép 1750 körül készülhetett, vélhetőleg 1747-ben vagy 1748-ban.

Ki a festő? Fekete-fehérben megtalálhatjuk az interneten a teljes képet az úgynevezett *Voit Collection* részeként, 15-ös sorszám alatt. Az arckép készítőjének a *Wikimedia* egy bizonyos *Friedrich Reibenstein* festőt ad meg, akárcsak több további kép esetében.

A vita arról indult, hogy helyes-e F. Reibenstein keresztnévét Friedrichnek olvasni. *H. Storz* tiszteletes úr olyan adatokat vél kiolvasni régi papírokból, hogy a festő

inkább Franz mint Friedrich. Az adatok alapján úgy tűnik, létezett egy *Franz Reibenstein* (bár a nevet néha *Riebenstein* változatban írták) ott ahol a fent említett festő működött, azaz *Göttingen* városában. De arra nincs bizonyíték, hogy ez a Franz lett volna a festő, de még ha festő lett volna ő maga is, akkor sem bizonyos, hogy nem létezett *Friedrich Reibenstein*. Ne feledjük, *Dürer* névre is legalább három festő hallgatott (a legidősebb, annak a híres nagyobbik fia, és a kevésbé híres kisebbik fia), és az évszázadok távlatából a *Dürer* nevű festőket is néha összetévesztik.

Javaslatunk a következő: Továbbra is csak az *F* betűt írjuk ki *Reibenstein* keresztnévéről! Az érdeklődő és/vagy kételkedő nyájas olvasót pedig *Storz* tiszteletes írásához fordítjuk.

Hivatkozások.

1. *Kovács L.*: Segner János András — Egy jeles hungarus a 18. századból — Orvos, matematikus, fizikus, csillagász, vegyész, tanár, filozófus és műszaki alkotó, kiadó: Magyar Tudománytörténeti és Egészségtudományi Intézet, Budapest, 2018, ISBN 978-615-5365-25-6. (A kötet további szerzői, szerkesztői: *Gazda I., Abonyi I., Gurka D., Rab I., J. J. O'Connor, E. F. Robertson*)
<http://real.mtak.hu/74845>

2. *Rab I.*: Hungarus-tudat és diákmentalitás a 18. századi göttingeni peregrinációban – különös tekintettel a medicinára – emlékkönyvek és egyéb peregrinációs források tükrében, Doktori értekezés, Semmelweis Egyetem, 2015.
http://phd.semmelweis.hu/mwp/phd_live/vedes/export/rabiren.d.pdf

3. *Rab I.*: Adalékok Segner János András göttingeni korszakához (1735–1755), Kaleidoszkóp — Művelődés-, Tudomány- és Orvostörténeti Folyóirat **13** (2016) 400–409.

<http://www.kaleidoscopehistory.hu>

4. *Storz, H.*: Auf der Suche nach dem Porträtmaler F. Reibenstein (1713–um 1762), Göttinger Jahrbuch **63** (2015) 27–36.

<http://math.bme.hu/~hujter/storz.pdf>

5. *Wikimedia*, Voit Collection (2018), Arcképek 8, 9, 10, 14, 15, 19 sorszámmal.

https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Voit_Collection